

Handleiding

Verordening (EU) nr. 305/2011 voor het in de handel brengen en verhandelen van bouwproducten

DATUM: 2013-03-06

Auteur(s): J.M. Ruijs (Stichting STABU)
M.M. Heering LL.B (Stichting STABU)

Stichting STABU
Postbus 36
6710 BA EDE
Willy Brandtlaan 81, Ede

Tel. 0318 – 63 30 26
E-mail: postmaster@stabu.nl
Website: www.stabu.org

VOORWOORD

Op dit moment wordt de bouwsector geconfronteerd met de meest ingrijpende wijziging ooit, namelijk de manier waarop de bouwproducten mogen worden verkocht en verhandeld in de Europese Economische Ruimte (EER). Met ingang van 1 juli 2013 wordt op grond van de [Europese Verordening bouwproducten \(305/2011/EU\)](#), ook wel [CPR \(Construction Products Regulation\)](#) genoemd, het voor fabrikanten verplicht de CE-markering toe te passen op alle bouwproducten die vallen onder een geharmoniseerde Europese norm (h'EN) of Europese technische beoordeling (ETA). Dit is een grote verandering. Een bouwproduct van CE-markering voorzien overeenkomstig de bepalingen van de bestaande [richtlijn CPD \(Construction Products, Directive 89/106/EEC\)](#) – in Nederland genoemd de [Richtlijn bouwproducten \(EEG\)](#) – is momenteel vrijwillig. Het aanbrengen van de CE-markering op bouwproducten die vallen onder een geharmoniseerde Europese norm (h'EN) dan wel Europese technische beoordeling (ETA) wordt in de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) verplicht gesteld.

Deze handleiding is bedoeld als een leidraad voor fabrikanten, importeurs en distributeurs. De gevolgen van CE-markering op grond van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) wordt voor de hiervoor genoemde marktdeelnemers uiteengezet.

Voor meer informatie omtrent bouwkundige bouwproducten en de relatie daarvan met CE-markering op grond van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU), beschikt STABU over een uitgebreide [brochure "CE-markering verordening 305/2011/EU CPR"](#).

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	4
AANDUIDINGEN/BEGRIPSBEPALINGEN	5
1. DE BASIS VAN DE CPR	7
1.1 WAT IS EEN BOUWPRODUCT	7
1.2 FUNDAMENTELE EISEN VOOR BOUWWERKEN	8
1.3 RELATIE BOUWPRODUCT EN DE FUNDAMENTELE EISEN BOUWWERKEN	8
1.4 GEHARMONISEERDE TECHNISCHE SPECIFICATIES	9
1.5 DE PRESTATIEVERKLARING	10
1.6 DE CE-MARKERING	11
1.7 VERPLICHTINGEN VAN DE VERSCHILLENDE MARKTDEELNEMERS	12
1.7.1 FABRIKANTEN EN IMPORTEURS	12
1.7.2 DISTRIBUTEURS	13
1.7.3 ALLE MARKTDEELNEMERS	13
2. HET IN DE HANDEL BRENGEN VAN EEN BOUWPRODUCT	14
2.1 EEN BOUWPRODUCT DAT ONDER EEN GEHARMONISEERDE EUROPESE NORM VALT	15
2.2 EEN BOUWPRODUCT DAT OVEREENSTEMT MET ZIJN EUROPESE TECHNISCHE BEOORDELING	15
2.3 EEN PRODUCT DAT NIET OVEREENSTEMT MET EEN GEHARMONISEERDE EUROPESE NORM OF EUROPESE TECHNISCHE BEOORDELING	15
2.4 EEN EUROPEES BEOORDELINGSDOCUMENT OPSTELLEN	16
2.5 SYSTEMEN VOOR BEOORDELING EN VERIFICATIE VAN DE PRESTATIEBESTENDIGHEID	16
2.6 TECHNISCHE DOCUMENTATIE	19
2.7 DE PRESTATIEVERKLARING	19
2.8 MOGELIJKE AFWIJINGEN VOOR HET OPSTELLEN VAN DE PRESTATIEVERKLARING	20
2.9 VEREENVOUDIGDE PROCEDURES OM EEN PRESTATIEVERKLARING OP TE STELLEN	20
2.10 HET AANBRENGEN VAN DE CE-MARKERING	21
2.11 NATIONALE KEURMERKEN IN RELATIE TOT DE CE-MARKERING	22
2.12 CHECKLIST VOOR HET IN DE HANDEL BRENGEN VAN BOUWPRODUCTEN	23
DISCLAIMER	24
BRONNEN	25
BIJLAGE 1 DE PRESTATIEVERKLARING (VOORBEELD)	26

INLEIDING

Om het vrije verkeer van bouwproducten te verbeteren wordt de [Richtlijn bouwproducten \(89/106/EEG\)](#) per 1 juli 2013 vervangen door de [Europese Verordening bouwproducten \(305/2011/EU\)](#) van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2011.

In tegenstelling tot een richtlijn heeft een verordening rechtstreekse werking. Dit betekent dat de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) van toepassing is op alle landen binnen de EER zonder omzetting in nationale wet- en regelgeving. Zo'n regelgevend instrument versterkt de interne markt en beperkt de interpretaties van de wet- en regelgeving tussen de verschillende landen binnen de EER. De Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) is niet bedoeld om bestaande bouwregelgeving binnen Nederland te vervangen.

In deze handleiding worden uitsluitend de bouwproducten behandeld welke onder de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) vallen. Producten die ook in de bouw worden toegepast, zoals drukvaten, elektromagnetische producten, gastoestellen, machines, telecommunicatie producten en liften komen echter niet voor in de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU). Hiervoor bestaan reeds andere richtlijnen.

AANDUIDINGEN/BEGRIPSBEPALINGEN

Bouwproduct	-	Elk product of kit dat wordt vervaardigd en in de handel wordt gebracht om blijvend te worden verwerkt in bouwwerken of delen ervan en waarvan de prestaties gevolgen hebben voor de prestaties van het bouwwerk met betrekking tot de fundamentele eisen voor bouwwerken
CPD 89/106/EEG	-	Construction Products Directive / Richtlijn bouwproducten
CPR 305/2011/EU	-	Construction Products Regulation / Europese Verordening bouwproducten
Distributeur	-	Een natuurlijke of rechtspersoon in de toeleveringsketen, anders dan de fabrikant of de importeur, die een bouwproduct op de markt aanbiedt
DoP	-	Declaration of Performance / prestatieverklaring
EAD	-	European Assessment Document / Europees Beoordelingsdocument
EER	-	Europese Economische Ruimte (30 landen); België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, IJsland, Italië, Letland, Liechtenstein, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk, Zweden
Essentiële kenmerken	-	Kenmerken die worden vastgelegd in de geharmoniseerde technische specificaties met betrekking tot de 7 fundamentele eisen voor bouwwerken
ETA	-	European Technical Assessment / Europese Technische beoordeling
Europees beoordelingsdocument	-	Een document dat door de organisatie van TBI's is vastgesteld met het oog op afgifte van Europese technische beoordelingen
Europese technische beoordeling	-	De gedocumenteerde beoordeling van de prestaties van een bouwproduct, met betrekking tot de essentiële kenmerken daarvan, overeenkomstig het desbetreffende Europese beoordelingsdocument (ETA)
Fabrikant	-	Een natuurlijke of rechtspersoon die een bouwproduct vervaardigt of laat ontwerpen of vervaardigen en dat

		product onder zijn naam of merknaam verhandelt
Geharmoniseerde Europese norm	-	Een norm die door een van de in bijlage I bij Richtlijn 98/34/EG genoemde Europese normalisatie-instellingen is vastgesteld op grond van een verzoek dat door de Commissie overeenkomstig artikel 6 van die richtlijn is ingediend
Geharmoniseerde technische specificaties	-	Geharmoniseerde normen en Europese beoordelingsdocumenten
h'EN	-	Geharmoniseerde Europese productnorm
Gemachtigden	-	Een in de Unie gevestigde natuurlijke of rechtspersoon die schriftelijk door een fabrikant is gemachtigd om namens hem op te treden met betrekking tot bepaalde taken
Importeur	-	Een in de Unie gevestigd natuurlijk persoon of rechtspersoon die een bouwproduct uit een derde land op de uniale markt in de handel brengt
KIWA	-	Keurings Instituut voor Waterleiding Artikelen
KOMO	-	Keuring en Onderzoek van Materialen voor Openbare werken
Marktdeelnemer	-	De fabrikant, de importeur, de distributeur of de gemachtigden
NPD	-	No Performance Determined / geen prestatie bepaald
Notified Bodies	-	Door de lidstaten aangemelde instellingen voor het keuren van bouwproducten ten behoeve van de CE-markering
Prestaties van een bouwproduct	-	De prestaties met betrekking tot de essentiële kenmerken, uitgedrukt in niveau of klasse of op beschrijvende wijze
Prestatieverklaring	-	Declaration of Performance (DoP)
TBI's / (TAB's)	-	Technical Assessment Bodies / Technische Beoordelingsinstantie

1. DE BASIS VAN DE CPR

De Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) bouwt voort op de CPD (Richtlijn bouwproducten (89/106/EEG)) en heeft als doel om technische belemmeringen op te heffen voor de handel in bouwproducten binnen de Europese Economische Ruimte (EER). Om dit te bereiken voorziet de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) in vier hoofdelementen, te weten:

- een systeem van geharmoniseerde technische specificaties (h'EN, European Technical Assessment (ETA));
- een overeengekomen systeem van de conformiteitsbeoordeling voor ieder bouwproduct (European Assessment Documents (EAD));
- een kader van aangemelde instanties (Notified Bodies);
- CE-markering van bouwproducten.

De Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) harmoniseert de wijze van het testen en beoordelen van bouwproducten aan de hand van geharmoniseerde technische specificaties. De fabrikant stelt op basis van die geharmoniseerde technische specificaties een prestatieverklaring (ook wel Declaration of Performance (DoP) genoemd) op van zijn productprestaties die op consistente wijze overeenkomen met de geharmoniseerde technische specificatie en bijlage III "Prestatieverklaring" van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU).

1.1 WAT IS EEN BOUWPRODUCT

De Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) verstaat onder een "bouwproduct":

"Elk product of kit dat wordt vervaardigd en in de handel wordt gebracht om blijvend te worden verwerkt in bouwwerken of delen ervan, en waarvan de prestaties gevolgen hebben voor de prestaties van het bouwwerk met betrekking tot de fundamentele eisen voor bouwwerken."

De reikwijdte van het begrip bouwproducten is dus zeer ruim: van een ondervloer tot het hout voor een dakkap. Hierbij kan worden gedacht aan bouwproducten die worden gebruikt voor de ruwbouw, zoals dakpannen, bakstenen, tegels en balken. Hetzelfde geldt voor de afwerkingsproducten zoals mozaïeken of deurbeslag. De elementen die deel uitmaken van een systeem – als bedoeld in [hoofdstuk 2.6 "Systemen voor de](#)

[beoordeling en verificatie van de prestatiebestendigheid](#) – en definitief geïntegreerd zijn in het bouwwerk zoals rookdetectoren, kranen en badkuipen, zijn eveneens bouwproducten.

Op basis van het vorenstaande kunnen de volgende producten als bouwproducten worden aangemerkt:

- basisproducten;
- eindproducten of halffabricaten;
- kits vervaardigd op basis van bepaalde producten.

1.2 FUNDAMENTELE EISEN VOOR BOUWWERKEN

Bijlage I “Fundamentele eisen voor bouwwerken” van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) bepaalt dat de prestaties van *bouwwerken* worden beoordeeld op de hierna genoemde zeven fundamentele eisen:

1. mechanische weerstand en stabiliteit;
2. brandveiligheid;
3. hygiëne, gezondheid en milieu;
4. veiligheid en toegankelijkheid bij gebruik;
5. bescherming tegen geluidshinder;
6. energiebesparing en warmtebehoud;
7. duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen.

1.3 RELATIE BOUWPRODUCT EN DE FUNDAMENTELE EISEN BOUWWERKEN

De Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) ziet op bouwproducten terwijl bouwwerken dienen te voldoen aan fundamentele eisen voor bouwwerken. Daarom is het belangrijk dat bouwproducten geschikt zijn voor het gebruik in een bouwwerk. Daarbij zijn de navolgende twee definities van belang, te weten:

- **“Essentiële kenmerken”**: kenmerken van het bouwproduct die verband houden met de fundamentele eisen voor bouwwerken;
- **“Prestaties van een bouwproduct”**: de prestaties met betrekking tot de essentiële kenmerken, uitgedrukt in niveau of klasse of op beschrijvende wijze.

De essentiële kenmerken zijn te vinden in de index ZA1 van de geharmoniseerde Europese productnormen (h'EN's) of in het Europees beoordelingsdocument (EAD). Om ervoor te zorgen dat deze essentiële kenmerken objectief worden vastgesteld zijn er

geharmoniseerde technische specificaties (h'EN - geharmoniseerde Europese productnormen of ETA - Europese technische Beoordelingen) die de methoden van beoordeling en de testen die gelden binnen de gehele EER vastleggen. Daarnaast verklaart de h'EN of ETA dat alle prestatiekenmerken volgens de wet- en regelgeving in elk land binnen de EER van invloed zijn op de zeven fundamentele eisen voor bouwwerken.

1.4 GEHARMONISEERDE TECHNISCHE SPECIFICATIES

Zoals hiervoor beschreven zijn in de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) zeven fundamentele eisen voor bouwwerken vastgelegd. Deze eisen vormen de basis voor het opstellen van normalisatiemandaten en geharmoniseerde technische specificaties. Geharmoniseerde technische specificaties zijn documenten waarin de technische elementen opgenomen zijn om de betreffende bouwproducten toe te laten en ervoor te zorgen dat deze bouwproducten aan de eisen van de wet- en regelgeving voldoen. Deze documenten bevatten ook de proeven en eventueel de berekeningen op basis waarvan de prestaties van bouwproducten kunnen worden beoordeeld.

De term "geharmoniseerd" verwijst naar eenvormige Europese documenten.

Onder de geharmoniseerde technische specificaties vallen de geharmoniseerde Europese normen (h'EN) en de Europese beoordelingsdocumenten (EAD).

Geharmoniseerde Europese normen (h'EN): zijn documenten die zijn goedgekeurd door Europese normalisatie-instellingen en zijn opgesteld – door een toegekend mandaat– door de Europese Commissie. De referenties van deze normen zijn bekendgemaakt in het [Publicatieblad van de Europese Unie](#). Indien een bouwproduct onder een geharmoniseerde Europese norm valt *moet* de fabrikant gebruikmaken van de daarin vermelde testmethodes. Dat verzekert een gemeenschappelijk taalgebruik voor de prestatieverklaring (DoP).

Europese beoordelingsdocumenten (EAD): deze documenten worden opgesteld en goedgekeurd door de Technische Beoordelingsinstantie (TBI), ook wel Technical Assessment Bodies (TAB's) genoemd, en doorgestuurd aan de Europese Commissie die een lijst van de referenties van de definitieve Europese beoordelingsdocumenten (EAD) in het Publicatieblad van de Europese Unie bekendmaakt. Met deze documenten kan de fabrikant een Europese technische beoordeling (ETA) aanvragen voor één van zijn

specifieke bouwproducten indien dit bouwproduct niet of niet volledig onder een geharmoniseerde Europese norm valt.

1.5 DE PRESTATIEVERKLARING

Vanaf 1 juli 2013 moeten bouwproducten die onder een geharmoniseerde Europese norm vallen of in overeenstemming zijn met de desbetreffende Europese technische beoordeling (ETA) **verplicht** vergezeld gaan van een prestatieverklaring (DoP) wanneer deze bouwproducten binnen de Europese Economische Ruimte in de handel worden gebracht. Deze verklaring **moet** worden verstrekt in de taal/talen die het land binnen de EER – waar het bouwproduct op de markt wordt aangeboden – voorschrijft. De prestatieverklaring (DoP) heeft betrekking op de essentiële kenmerken die per niveau, klasse of door middel van een beschrijving worden uitgedrukt, conform de toepasselijke geharmoniseerde technische specificaties.

De prestatieverklaring (DoP) wordt opgesteld door de fabrikant, waarbij rekening wordt gehouden met de prestaties van het bouwproduct en het beoogde gebruik. Bij de verdere distributie van het bouwproduct dienen distributeurs erop te letten dat het bouwproduct is voorzien van een prestatieverklaring (DoP). Indien zij het product onder hun handelsnaam op de markt brengen of de producteigenschappen wijzigen, worden zij zelf als fabrikant beschouwd en dientengevolge aansprakelijk gesteld bij optredende gebreken.

Er kunnen geen lege prestatieverklaringen (DoP's) worden uitgegeven. Tenminste één prestatie van een essentieel kenmerk met een daarbij behorend beoogd gebruik moet worden gedeclareerd/ingevuld. Indien onder een door de fabrikant bepaald opgegeven beoogd gebruik meerdere testmethoden vallen die evenwel niet door de fabrikant zijn getest, dan dient de fabrikant hiervoor "NPD" (No Performance Determined / geen prestatie bepaald) aan te geven.

De prestatieverklaring (DoP) biedt de gebruiker (of de voorschrijver van het bouwproduct) de mogelijkheid een bouwproduct te kiezen met perfecte kennis van de prestaties voor het beoogde gebruik. De gebruiker heeft daardoor meer zekerheid dat het bouwwerk aan de toepasselijke fundamentele eisen voldoet, rekening houdend met de plaats waar het bouwwerk zal worden gerealiseerd. Immers, naar gelang het gebied in de EER waar het bouwwerk zal worden geconstrueerd, krijgt het bouwproduct met verschillende milieuomstandigheden te maken krijgen (extreme temperaturen, vorst, aantal uren zon, aardbeving, etc.).

Bij de prestatieverklaring (DoP) moet eveneens informatie betreffende het gehalte aan gevaarlijke stoffen van het bouwproduct worden gevoegd. Deze aanvullende informatie laat onder meer toe de mogelijkheden van duurzaam bouwen te verbeteren en in lijn te brengen met de [REACH-Verordening](#). Deze verordening stelt regels omtrent het beheer van chemische stoffen. Daarnaast dient de veiligheid van de werknemers te worden gewaarborgd op het werkterrein waar bouw-, onderhouds- en/of sloopwerkzaamheden worden verricht.

1.6 DE CE-MARKERING

De CE-markering wordt op een bouwproduct aangebracht door de fabrikant of de verantwoordelijken voor het in de handel brengen van het bouwproduct. Op deze wijze tonen de fabrikant of verantwoordelijken aan dat ze verantwoordelijk zijn voor de overeenstemming van het bouwproduct met de aangegeven prestaties van het bouwproduct.

Indien het bouwproduct onder meerdere wet- en regelgeving valt die in het aanbrengen van de CE-markering voorzien, geeft de CE-markering aan dat het bouwproduct in overeenstemming is met de toepasselijke eisen van deze verschillende wet- en regelgeving.

Zo betekent concreet dat de CE-markering op een elektrische garagedeur in overeenstemming is met de bepalingen van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU), maar ook met de eisen die vermeld staan in de richtlijnen betreffende laagspanning, machines en elektromagnetische compatibiliteit.

In het kader van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) mag de CE-markering niet aangebracht worden op een bouwproduct als er geen prestatieverklaring (DoP) is opgesteld.

De CE-markering heeft de volgende vorm: deze moet zichtbaar, leesbaar en onuitwisbaar zijn. In principe wordt de CE-markering aangebracht op het bouwproduct zelf, op het bijbehorende etiket of op de verpakking.

1.7 VERPLICHTINGEN VAN DE VERSCHILLENDE MARKTDEELNEMERS

Alle marktdeelnemers (zoals fabrikanten, importeurs en distributeurs) die bouwproducten vervaardigen, importeren en verhandelen zijn betrokken bij de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) en dienen zich hieraan te conformeren.

1.7.1 FABRIKANTEN EN IMPORTEURS

Voor fabrikanten en importeurs is er voornamelijk sprake van “het in de handel brengen” van bouwproducten, terwijl men in het geval van distributeurs spreekt van “het op de markt aanbieden” van bouwproducten. Het verschil ligt in het feit dat het “in de handel brengen” overeenkomt met de eerste terbeschikkingstelling op de markt van de EER.

De fabrikant is uiteraard de eerste verantwoordelijke met betrekking tot de prestaties van de bouwproducten die in de handel worden gebracht. Het is immers de natuurlijke of rechtspersoon die bouwproducten vervaardigt of laat ontwerpen, die de bouwproducten onder zijn eigen naam of eigen merk op de markt brengt. De fabrikant dient:

- de technische documentatie op te stellen als basis voor de prestatieverklaring (DoP);
- ervoor te zorgen dat de procedures voor het in de handel brengen nageleefd worden;
- de prestaties van het bouwproduct te verklaren (indien van toepassing op het bouwproduct);
- in voorkomend geval, de regels omtrent CE-markering toe te passen;
- erop toe te zien dat het bouwproduct vergezeld gaat van instructies en informatie aangaande de veiligheid die de gebruikers gemakkelijk kunnen begrijpen.

Alle specifieke verplichtingen van de fabrikant zijn vermeld in artikel 11 van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU). De fabrikant kan via een schriftelijk mandaat een gemachtigde aanstellen. In artikel 12 van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) worden de minimale verplichtingen/taken van de gemachtigde beschreven. De overige/aanvullende taken worden vermeld in het mandaat.

De importeur is de natuurlijke of rechtspersoon die een bouwproduct afkomstig uit een derde land in de EER in de handel brengt. De importeur moet onderzoeken of de beoordeling en de verificatie van de prestatiebestendigheid wel degelijk door de fabrikant buiten de EER zijn verricht. De importeur ziet erop toe dat laatstgenoemde de technische documentatie en de prestatieverklaring (DoP) heeft opgesteld. Ook zorgt de importeur er

voor dat het bouwproduct wordt voorzien van CE-markering wanneer dat vereist is en dat het vergezeld gaat van de vereiste documentatie.

Naast het adres van de fabrikant, vermelden de importeurs hun naam, geregistreerde handelsnaam of geregistreerd handelsmerk en hun contactadres op het bouwproduct of, wanneer dit niet mogelijk is, op de verpakking of in een bij het bouwproduct gevoegd document. Alle verplichtingen van de importeur worden in artikel 13 van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) beschreven.

1.7.2 DISTRIBUTEURS

De distributeur is de marktdeelnemer die bouwproducten op de markt aanbiedt. Als schakel in de toeleveringsketen moet de distributeur ervoor zorgen dat het op de markt gebrachte bouwproduct voldoet aan de eisen van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU), namelijk:

- op het bouwproduct dient, waar vereist, de CE-markering te zijn aangebracht;
- het bouwproduct dient vergezeld te gaan van de ad hoc documenten zoals prestatieverklaring (DoP), gebruiksaanwijzing, handleiding, lijst van gevaarlijke stoffen etc.;
- het bouwproduct dient vergezeld te gaan van instructies en veiligheidsinformatie in de taal van het land en op een zodanige wijze die gebruikers gemakkelijk kunnen begrijpen.

Alle verplichtingen van de distributeur worden in artikel 14 van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) beschreven.

1.7.3 ALLE MARKTDEELNEMERS

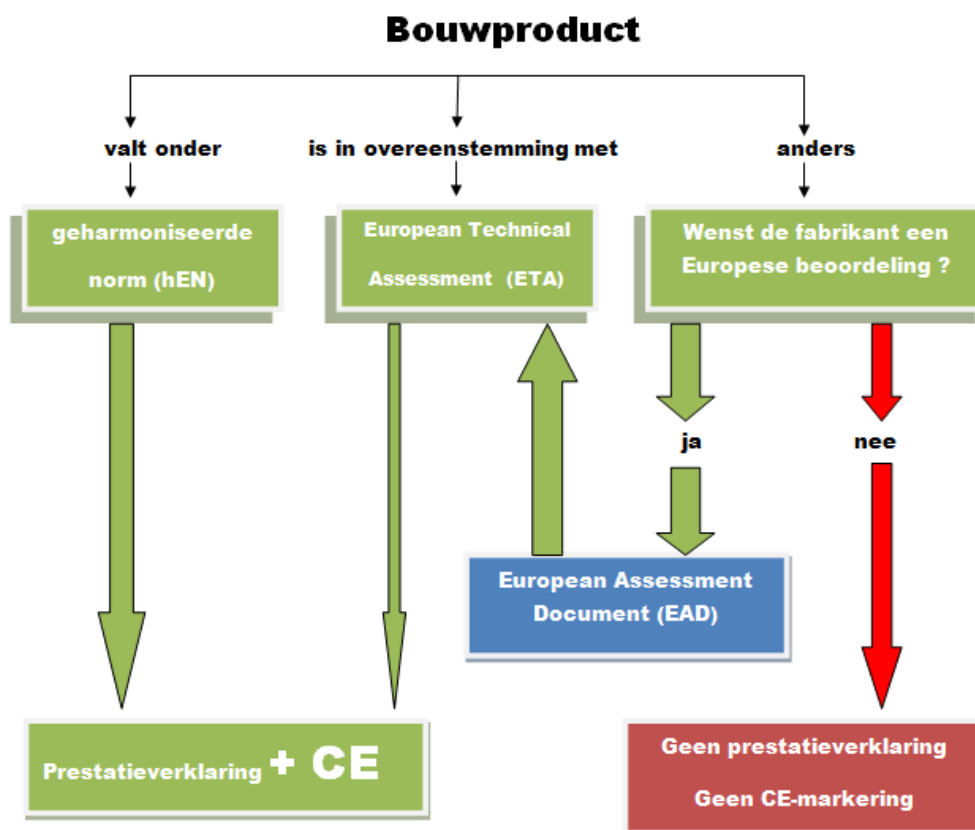
Elke marktdeelnemer die van mening is dat een in de handel gebracht bouwproduct niet conform CE is, zorgt ervoor dat de nodige corrigerende maatregelen worden genomen om het bouwproduct conform CE te maken of, zo nodig, uit de handel te nemen of terug te roepen. Bovendien brengt de marktdeelnemer de bevoegde nationale autoriteiten van de landen binnen de EER, waar de marktdeelnemer het bouwproduct in de handel heeft gebracht, hiervan op de hoogte.

2. HET IN DE HANDEL BRENGEN VAN EEN BOUWPRODUCT

Dit hoofdstuk behandelt de volgende onderwerpen:

- een bouwproduct dat onder een geharmoniseerde Europese norm valt;
- een bouwproduct dat overeenstemt met zijn Europese technische beoordeling;
- een bouwproduct dat niet overeenstemt met een geharmoniseerde Europese norm of Europese technische beoordeling;
- het opstellen van een Europees beoordelingsdocument;
- systemen voor de beoordeling en verificatie van de prestatiebestendigheid en betrokkenheid van verschillende aangemelde instanties;
- technische documentatie;
- de inhoud van de prestatieverklaring (DoP) en CE-markering;
- vereenvoudigde procedures om een prestatieverklaring (DoP) op te stellen;
- een checklist voor het in de handel brengen van bouwproducten.

SCHEMATISCHE WEERGAVE PROCEDURE VOOR HET IN DE HANDEL BRENGEN VAN EEN BOUWPRODUCT

hEN: geharmoniseerde technische specificatie

ETA: Europese technische beoordeling

EAD: Europees beoordelingsdocument

2.1 EEN BOUWPRODUCT DAT ONDER EEN GEHARMONISEERDE EUROPESE NORM VALT

Wanneer een bouwproduct onder een geharmoniseerde Europese norm valt, stelt de fabrikant voor dit bouwproduct een prestatieverklaring (DoP) op. Vanaf 1 juli 2013 moet de fabrikant gebruik hebben gemaakt van de testmethodes die in de geharmoniseerde Europese norm vermeld zijn om een prestatie te bepalen. Deze norm beschrijft ook de methodes en de criteria voor de toepassing van het systeem voor de beoordeling van de prestatiebestendigheid.

De volledige lijst van de geharmoniseerde Europese normen wordt door de Europese Commissie regelmatig in het [Publicatieblad van de Europese Unie](#) gepubliceerd (zie ook de [website van de Europese Commissie](#) voor de actuele lijst).

2.2 EEN BOUWPRODUCT DAT OVEREENSTEMT MET ZIJN EUROPESE TECHNISCHE BEOORDELING

Niet op alle bouwproducten is een geharmoniseerde Europese norm van toepassing. Artikel 4 van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) bepaalt dat een specifiek bouwproduct dat in overeenstemming is met een Europese technische beoordeling (ETA) ook vergezeld moet gaan van een prestatieverklaring (DoP) en het bouwproduct moet zijn voorzien van CE-markering.

2.3 EEN PRODUCT DAT NIET OVEREENSTEMT MET EEN GEHARMONISEERDE EUROPESE NORM OF EUROPESE TECHNISCHE BEOORDELING

De fabrikant heeft de mogelijkheid om vrijwillig een prestatieverklaring (DoP) op te stellen en het bouwproduct van CE-markering te voorzien. Dit is mogelijk wanneer het bouwproduct niet valt onder een geharmoniseerde Europese norm of een Europese technische beoordeling (ETA). Daarnaast is er voor het bouwproduct nog geen Europees beoordelingsdocument (EAD) gepubliceerd. Wanneer dit het geval is kan de fabrikant een verzoek indienen voor het opstellen van een Europees beoordelingsdocument (EAD) om vervolgens een Europese technische beoordeling (ETA) te verkrijgen.

Indien de fabrikant besluit dit verzoek in te dienen kan de fabrikant met de verkregen CE-markering ongehinderd handelen binnen de EER overeenkomstig artikel 8 van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU).

2.4 EEN EUROPEES BEOORDELINGSDOCUMENT OPSTELLEN

Het Europees beoordelingsdocument (EAD) is een geharmoniseerde technische specificatie welke wordt opgesteld door een Technische Beoordelingsinstantie (TBI) op verzoek en met medewerking van de fabrikant (zie de [NANDO database](#) voor Nederlandse TBI's).

Een Europees beoordelingsdocument (EAD) bevat minstens een algemene beschrijving van het bouwproduct en een lijst met de essentiële kenmerken die relevant zijn voor het beoogde gebruik van het bouwproduct zoals voorzien door de fabrikant. Het document bevat ook de methoden en criteria voor de beoordeling van de prestaties van het bouwproduct die verband houden met die essentiële kenmerken. Het Europees beoordelingsdocument (EAD) bevat tevens de toepasselijke principes van de controle van de productie in de fabriek. Indien de prestaties van sommige essentiële kenmerken van het bouwproduct beoordeeld kunnen worden door methoden en criteria die in bestaande geharmoniseerde technische specificaties worden beschreven of in gidsen – in verband met Europese technische goedkeuring over de afgifte van Europese technische goedkeuringen (zoals deze in het kader van de Richtlijn 89/106 bestaan) – worden deze methoden en bestaande criteria geïntegreerd in het Europese beoordelingsdocument (EAD).

De procedure voor de vaststelling van een Europees beoordelingsdocument (EAD) is beschreven in bijlage II "Procedure voor de vaststelling van een Europees beoordelingsdocument" van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU).

2.5 SYSTEMEN VOOR BEOORDELING EN VERIFICATIE VAN DE PRESTATIEBESTENDIGHEID

Ongeacht de gebruikte procedure (geharmoniseerde Europese norm of Europese technische beoordeling (ETA)) voorziet de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) in vijf systemen voor beoordeling en verificatie van de prestatiebestendigheid van bouwproducten die overeenkomen met de essentiële kenmerken, namelijk de systemen: 1+, 1, 2+, 3 en 4. Deze systemen zijn beschreven in bijlage V "Beoordeling en verificatie van de prestatiebestendigheid" van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU).

Deze indeling houdt rekening met de rol van de bouwproducten in de veiligheid van bouwwerken. De bouwproducten waarvan men denkt dat ze de belangrijkste rol spelen worden geklasseerd in systeem 1+.

Systeem 1+: verklaring van de prestaties van de essentiële kenmerken van het bouwproduct door de fabrikant op basis van de volgende items:

De fabrikant voert het volgende uit:

- de productiecontrole in de fabriek;
- verdere tests van in de fabriek genomen monsters volgens het voorgeschreven testprogramma.

De aangemelde productcertificatieinstantie verstrekt het certificaat van prestatiebestendigheid van het product op basis van:

- de bepaling van het producttype op grond van typeonderzoek (inclusief bemonstering), typeberekening, getabelleerde waarden of een beschrijvende documentatie van het product;
- de initiële inspectie van de productie-installatie en van de productiecontrole in de fabriek;
- permanente bewaking, beoordeling en evaluatie van de productiecontrole in de fabriek;
- steekproefsgewijze controle van monsters voordat het product in de handel wordt gebracht.

Systeem 1: verklaring van de prestaties van de essentiële kenmerken van het bouwproduct door de fabrikant op basis van de volgende items:

De fabrikant voert het volgende uit:

- de productiecontrole in de fabriek;
- verdere tests van door de fabrikant in de fabriek genomen monsters volgens het voorgeschreven testprogramma.

De aangemelde productcertificatieinstantie verstrekt het certificaat van prestatiebestendigheid van het product op basis van:

- de bepaling van het producttype op grond van typeonderzoek (inclusief bemonstering), typeberekening, getabelleerde waarden of een beschrijvende documentatie van het product;
- de initiële inspectie van de productie-installatie en van de productiecontrole in de fabriek;
- permanente bewaking, beoordeling en evaluatie van de productiecontrole in de fabriek.

Systeem 2+: verklaring van de prestaties van de essentiële kenmerken van het bouwproduct door de fabrikant op basis van de volgende items:

De fabrikant voert het volgende uit:

- de bepaling van het producttype op grond van typeonderzoek (inclusief bemonstering), typeberekening, getabelleerde waarden of een beschrijvende documentatie van het product;
- de productiecontrole in de fabriek;
- tests van in de fabriek genomen monsters volgens het voorgeschreven testprogramma.

De aangemelde productcertificatieinstantie verstrekt het certificaat van prestatiebestendigheid van het product op basis van:

- de initiële inspectie van de productie-installatie en van de productiecontrole in de fabriek;
- permanente bewaking, beoordeling en evaluatie van de productiecontrole in de fabriek.

Systeem 3: verklaring van de prestaties van de essentiële kenmerken van het bouwproduct door de fabrikant op basis van de volgende items:

De fabrikant voert het volgende uit:

- de productiecontrole in de fabriek.

Het aangemelde testlaboratorium bepaalt het producttype op grond van:

- typeonderzoek (op basis van bemonstering door de fabrikant);
- typeberekening;
- getabelleerde waarden; of
- beschrijvende documentatie van het product.

Systeem 4: verklaring van de prestaties van de essentiële kenmerken van het bouwproduct door de fabrikant op basis van de volgende items:

De fabrikant voert het volgende uit:

- de bepaling van het producttype op grond van typeonderzoek, typeberekening, getabelleerde waarden of een beschrijvende documentatie van het product;
- de productiecontrole in de fabriek;

De aangemelde productcertificatieinstantie:

- geen taken voor de aangemelde instantie.

Om uw bouwproduct te laten beoordelen kunt u contact opnemen met verschillende instanties die staan vermeld op de [website van de Europese Commissies](#).

2.6 TECHNISCHE DOCUMENTATIE

Als basis voor de prestatieverklaring (DoP) stellen de fabrikanten technische documentatie samen waarin alle relevante informatie beschreven wordt met betrekking tot het vereiste systeem voor de beoordeling en de verificatie van de prestatiebestendigheid. De technische documentatie wordt tot tien jaar na het in de handel brengen van het bouwproduct bewaard. De technische documentatie wordt bijgewerkt in geval van verandering (bouwproduct of geharmoniseerde technische specificatie). De technische documentatie moet overlegd c.q. geraadpleegd kunnen worden op verzoek van de bevoegde autoriteit.

2.7 DE PRESTATIEVERKLARING

De prestatieverklaring (DoP) wordt opgesteld aan de hand van het model dat is opgenomen in bijlage III "Prestatieverklaring" van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU). Zie voor een ingevulde prestatieverklaring (DoP) als voorbeeld bij deze handleiding [Bijlage 1 "De prestatieverklaring \(voorbeeld\)"](#). De prestatieverklaring (DoP) omvat onder andere de referentie van het producttype, het systeem voor de beoordeling en de verificatie van de prestatiebestendigheid van het bouwproduct (1+, 1, 2+, 3 of 4), de referentie van de geharmoniseerde Europese norm (en ook de datum van de publicatie) of de referentie van de Europese technische beoordeling waarvan gebruik is gemaakt voor de beoordeling van elk essentieel kenmerk. Bij een vereenvoudigde procedure zal de prestatieverklaring (DoP) ook het referentienummer van de specifieke technische documentatie weergeven. De prestatieverklaring (DoP) bevat daarnaast het beoogde gebruik of de beoogde gebruiken van het bouwproduct, in overeenstemming met de toepasselijke geharmoniseerde technische specificatie, alsook de lijst met essentiële kenmerken zoals beschreven in de genoemde geharmoniseerde technische specificatie voor het/de aangegeven beoogde gebruik(en).

Minstens één van de relevante prestaties van de essentiële kenmerken van het beoogde gebruik van het bouwproduct, zoals dat in de geharmoniseerde Europese normen is vermeld, wordt aangegeven in de prestatieverklaring (DoP). De fabrikant moet ook de prestaties voor het beoogde gebruik aangeven en hierbij rekening houden met de bepalingen betreffende het of deze gebruik(en), daar waar de fabrikant het bouwproduct

op de markt wil aanbieden. De prestaties worden per niveau of klasse uitgedrukt door middel van een beschrijving. De prestatieverklaring (DoP) wordt verstrekt in de taal/talen die de lidstaat waar het bouwproduct op de markt wordt aangeboden, voorschrijft.

2.8 MOGELIJKE AFWIJKINGEN VOOR HET OPSTELLEN VAN DE PRESTATIEVERKLARING

De Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) kent drie uitzonderingen voor het opstellen van een prestatieverklaring (DoP). In de navolgende gevallen hoeft er geen prestatieverklaring (DoP) te worden opgesteld:

1. het bouwproduct afzonderlijk of als maatwerk is vervaardigd in een **niet-seriematig** productieproces in antwoord op een specifieke bestelling en in één enkel geïdentificeerd bouwwerk is geïnstalleerd door een fabrikant die verantwoordelijk is voor de veilige verwerking van het bouwproduct in de bouwwerken, overeenkomstig de toepasselijke nationale wet- en regelgeving en onder de verantwoordelijkheid van diegenen die conform die regels als verantwoordelijken voor de veilige uitvoering van de betreffende werken zijn aangewezen;
2. het **bouwproduct op de bouwplaats** is vervaardigd om in de betrokken bouwwerken te worden verwerkt, overeenkomstig de toepasselijke nationale wet- en regelgeving en onder de verantwoordelijkheid van diegenen die conform die regels als verantwoordelijken voor de veilige uitvoering van de betreffende werken zijn aangewezen;
3. het bouwproduct op een traditionele manier of met het oog op **monumentenzorg** in een niet-industrieel proces is vervaardigd voor de deugdelijke renovatie van bouwwerken die, overeenkomstig de toepasselijke nationale wet- en regelgeving, als onderdeel van een geklasseerd gebied of vanwege hun bijzondere architecturale of historische waarde, officieel beschermd zijn. Denk hierbij ook aan hergebruik van oude bouwproducten.

2.9 VEREENVOUDIGDE PROCEDURES OM EEN PRESTATIEVERKLARING OP TE STELLEN

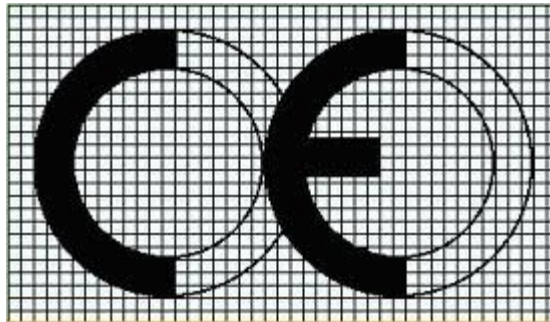
In tegenstelling tot de afwijkingen voor het opstellen van de prestatieverklaring (DoP) werden de vereenvoudigde procedures ingevoerd om de testlast te verlichten en alsnog het opstellen van een prestatieverklaring (DoP) en het aanbrengen van de CE-markering op een bouwproduct mogelijk te maken. Onder bepaalde voorwaarden kan de fabrikant de tests en berekeningen vervangen, maar de fabrikant zal dan wel, al naargelang het

geval, "geëigende technische documentatie" of "specifieke technische documentatie", moeten samenstellen.

De artikelen 36, 37 en 38 van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) bieden meer informatie over de vereenvoudigde procedures.

2.10 HET AANBRENGEN VAN DE CE-MARKERING

De CE-markering wordt zichtbaar, leesbaar en onuitwisbaar op het bouwproduct of op een etiket daarvan aangebracht. Indien dit door de aard van het bouwproduct niet mogelijk of niet gerechtvaardigd is, wordt de CE-markering aangebracht op de verpakking of in de begeleidende documenten.

De CE-markering moet bevatten:

1. "CE" gevolgd door de laatste twee cijfers van het jaar waarin zij het eerst werd aangebracht;
2. de naam en het geregistreerde adres van de fabrikant of het identificatiemerk aan de hand waarvan de naam en het adres van de fabrikant zich gemakkelijk en eenduidig laat identificeren;
3. een unieke identificatiecode van het producttype;
4. het referentienummer van de prestatieverklaring (DoP);
5. de in niveau of klasse aangegeven prestatie;
6. de verwijzing naar de toegepaste geharmoniseerde technische specificatie;
7. het identificatienummer van de aangemelde instantie, indien van toepassing;
8. het beoogde vastgestelde gebruik in de toepasselijke geharmoniseerde technische specificatie.

De CE-markering wordt aangebracht voordat het bouwproduct in de handel wordt gebracht. Zij kan worden gevolgd door een pictogram of een ander teken dat in het

bijzonder naar een specifiek risico of gebruik verwijst (bijvoorbeeld de EU-GHS pictogrammen meer info op (<http://stoffen-info.nl/onderwerpen/eu-ghs/etiketteren-0/>)).

(EU-GHS pictogrammen)

2.11 NATIONALE KEURMERKEN IN RELATIE TOT DE CE-MARKERING

De Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) heeft rechtstreeks gevolgen voor de Nederlandse keurmerken zoals KOMO, KIWA, etc. en de verhandelbaarheid van bouwproducten uit andere landen binnen de EER.

Artikel 8 van de Europese Verordening bouwproducten (305/2011/EU) stelt:

Lid 3:

“voor een bouwproduct dat onder een geharmoniseerde norm valt of waarvoor een Europese technische beoordeling is afgegeven, is de CE-markering het enige merkteken dat verklaart dat het bouwproduct in overeenstemming is met de aangegeven prestaties met betrekking tot de essentiële kenmerken die onder die geharmoniseerde norm of Europese technische beoordeling vallen.”

(DUS GEEN ANDER KEURMERK)

De landen binnen de EER verwijzen in dat verband in hun nationale maatregelen alleen naar de CE-markering en schrappen verwijzingen naar andere merktekens die de conformiteit attesteren van de aangegeven prestaties met betrekking tot de essentiële kenmerken die onder een geharmoniseerde norm vallen.

Lid 4:

“de lidstaten mogen, op hun grondgebied of onder hun verantwoordelijkheid, het op de markt aanbieden of het gebruik van bouwproducten met de CE-markering niet verbieden of belemmeren wanneer de aangegeven prestaties overeenstemmen met de voorschriften voor dat gebruik in die lidstaat.”

Lid 5:

“de lidstaten zorgen ervoor dat het gebruik van bouwproducten met de CE-markering niet wordt belemmerd door regels of voorwaarden die zijn opgelegd

door overheidsorganen of particuliere instellingen die als overheidsbedrijf of op grond van een monopoliepositie of overheidsmandaat als overheidsorgaan optreden, wanneer de aangegeven prestaties overeenstemmen met de voorschriften voor dat gebruik in die lidstaat.”

Lid 6:

“de methoden die de lidstaten in hun eisen voor bouwwerken toepassen, en ook alle andere nationale voorschriften met betrekking tot de essentiële kenmerken van bouwproducten, zijn in overeenstemming met de geharmoniseerde normen.”

De verwachting is dat KOMO, KIWA, etc., hun bestaande beoordelingsrichtlijnen zullen aanpassen aan het CE regime, opdat er weer gepast gebruik kan worden gemaakt van de betreffende beoordelingsrichtlijnen.

2.12 CHECKLIST VOOR HET IN DE HANDEL BRENGEN VAN BOUWPRODUCTEN

Vanaf 1 juli 2013 dient eerst te worden nagegaan of het bouwproduct vergezeld moet gaan met een prestatieverklaring (DoP) en dan ook moet worden voorzien van CE-markering. Met andere woorden, valt het bouwproduct onder een geharmoniseerde Europese norm of is het bouwproduct in overeenstemming met de Europese technische beoordeling.

De stappen die ondernomen dienen te worden zijn:

1. Het samenstellen/opstellen van de technische documentatie.
2. Een aangemelde instantie benaderen, op basis van het systeem voor de beoordeling en verificatie van de prestatiebestendigheid.
3. Op basis van technische documentatie de prestatieverklaring (DoP) opstellen en de CE-markering op uw bouwproduct aanbrenge. Voordat u de prestatieverklaring opstelt en de CE-markering op het bouwproduct aanbrengt, dient alles in overeenstemming te zijn met het gevraagde systeem voor de beoordeling en verificatie van de prestatiebestendigheid. Daarnaast dienen alle nodige maatregelen om de prestatiebestendigheid te garanderen bekend te zijn.
4. De technische documentatie (inclusief de geëigende of specifieke technische documentatie) bijhouden gedurende een periode van tien jaar vanaf het in de handel brengen van het bouwproduct.
5. De handleiding alsook elk ander nuttig document bij het bouwproduct bijvoegen teneinde het optimale gebruik ervan te verzekeren.

DISCLAIMER

Aan de samenstelling en inhoud van deze *“Handleiding Verordening (EU) nr. 305/2011 voor het in de handel brengen en verhandelen van bouwproducten”* is de uiterste zorg besteed. STABU aanvaardt echter geen enkele aansprakelijkheid voor de juistheid en volledigheid hiervan, dan wel de directe of indirecte gevolgen van handelen of nalaten op basis hiervan.

In geen enkel geval kunnen rechten van welke aard dan ook worden ontleend aan de inhoud van deze handleiding. STABU behoudt zich het recht voor om de informatie in deze handleiding te allen tijde te verbeteren en/of anderszins te wijzigen en/of in een nieuwe vorm dan wel versie te distribueren.

Stichting STABU sluit, mede ten behoeve van al degenen die aan deze publicatie hebben meegewerkt, iedere aansprakelijkheid uit voor (gevolg)schade(n) die voortvloeien uit het gebruik van deze handleiding.

BRONNEN

Het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie

VERORDENING (EU) Nr. 305/2011 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie,

Een gewijzigd kader voor het verhandelen van bouwproducten

Van Richtlijn 89/106/EEG tot Verordening (EU) nr. 305/2011

Construction Products Association,

Guidance Note on the Construction Products Regulation

MEER INFORMATIE:

- [Geharmoniseerde Europese normen;](#)
- [NANDO / geharmoniseerde normen;](#)
- [NANDO / bodies;](#)
- [EOTA;](#)
- [Europese Verordening bouwproducten \(305/2011/EU\);](#)
- [Brochure CE-Markering Verordening 305/2011/EU CPR.](#)

BIJLAGE 1 DE PRESTATIEVERKLARING (VOORBEELD)

PRESTATIEVERKLARING

Nr. 20130701

Europese Verordening
bouwproducten
(305/2011/EU)

1. Unieke identificatiecode van het producttype:
metseblokken KGS220
2. Type-, partij- of serienummer, dan wel een ander identificatiemiddel voor het bouwproduct, zoals voorgeschreven in artikel 11, lid 4:
Batchnummer: 1234567890
3. Beoogde gebruiken van het bouwproduct, overeenkomstig de toepasselijke geharmoniseerde technische specificatie, zoals door de fabrikant bepaald:
Fabrieksmatig geproduceerde, blokken, Categorie I, voor gebruik in dragende en niet-dragende (binnentoepassing) metselwerkconstructies van kalkzandsteen producten.
4. Naam, geregistreerde handelsnaam of geregistreerd handelsmerk en contactadres van de fabrikant, zoals voorgeschreven in artikel 11, lid 5:
**Stichting Standaardbestek Burger- en Utiliteitsbouw
Willy Brandtlaan 81
6716 RJ Ede
Nederland**
5. Indien van toepassing, naam en contactadres van de gemachtigde wiens mandaat de in artikel 12, lid 2, vermelde taken bestrijkt:
**BWBRD
Willy Brandtlaan 81
6716 RJ Ede
Nederland**
7. Indien de prestatieverklaring betrekking heeft op een bouwproduct dat onder een geharmoniseerde norm valt:
**IKOB-BKB
Ringveste 1
3992 DD Houten**

Nederland

identificatienummer 0957

heeft onder systeem 2+ de volgende taken uitgevoerd

- a) de initiële inspectie van de productie-installatie en van de productiecontrole in de fabriek;
- b) permanente bewaking, beoordeling en evaluatie van de productiecontrole in de fabriek

en heeft het conformiteitscertificaat van de productiecontrole in de fabriek verstrekt.

9. Aangegeven prestaties overeenkomstig EN 771-2:2011

Essentiële kenmerken	Prestaties	Geharmoniseerde technische specificaties
Afmetingen en maattoleranties	Lengte (mm): 317 Breedte (mm): 100 Hoogte (mm): 167 Tolerantieklasse: T1	EN 772-16/EN 771-2
Configuratie	NPD	EN 1996-1-1/EN 1996-1-2
Druksterkte	15 N/mm ²	EN 772-1
Hechtsterkte	NPD	EN 1052-3
Brandgedrag	A1	EN 13501-1
Waterabsorptie	NPD	EN 772-21
Waterdampdoorlaatbaarheid	5/10	EN 1745/ EN ISO 12572
Luchtgeluidsisolatie	Bruto droge volumieke massa: 1.800 kg/m ³	
Warmtegeleidingscoëfficiënt	λ_{10dry} (P=90%): 0,46	EN 1745
Vorst dooi weerstand	NPD	EN 772-18
Gevaarlijke stoffen	NPD	

10. De prestaties van het in de punten 1 en 2 omschreven product zijn conform de in punt 9 aangegeven prestaties. Deze prestatieverklaring wordt verstrekt onder de exclusieve verantwoordelijkheid van de in punt 4 vermelde fabrikant:

Ondertekend voor en namens de fabrikant door:

.....

(naam en functie)

.....

(plaats en datum van afgifte)

.....

(handtekening)